

CONSTITUIREA DREPTULUI ȘTIINȚEI ȘI INOVĂRII

Victor BALMUȘ,
doctor în drept, conferențiar cercetător,
cercetător științific coordonator în Institutul de Cercetări Juridice și Politice

SUMMARY

Law of science and innovation as a sub-branch of administrative law could be defined as being an ensemble of legal rules that regulate in a complete and unique mode all legal relations that are formed in conjunction with formation, function, reorganization or dissolution of auxiliary organizations from the field of science and innovation, preparation, involvement and activity of the science, management and auxiliary staff, for satisfying the social-economical needs of the society (knowledge, technologies, new products, competitive).

Keywords: law system, law branch, law sub-branch, science and innovation law, legal rule, public law regime, consensual model of administration and self-administration of science and innovation field.

REZUMAT

Dreptul științei și inovării, ca subramură a dreptului administrativ, poate fi definit ca fiind ansamblul normelor juridice care reglementează în mod complet și unitar raporturile juridice care se stabilesc în legătură cu constituirea, funcționarea, reorganizarea sau dizolvarea organizațiilor din sfera științei și inovării, organizațiilor auxiliare din sfera științei și inovării, pregătirea, angajarea și activitatea personalului științific, de conducere și auxiliar din domeniu, în vederea satisfacerii necesităților social-economice ale societății (cunoștințe, tehnologii, produse noi, competitive).

Cuvinte-cheie: sistem de drept, ramură de drept, subramură de drept, dreptul științei și inovării, normă juridică, regim de drept public, model consensual de administrare și autoadministrare a sferei științei și inovării.

Evoluția sistemului de drept al unui stat este determinată de transformările ce se produc în viața politică, economică și socială. Astfel că apariția unor ramuri noi de drept în sistemul de drept al Republicii Moldova (dreptul polițienesc, dreptul parlamentar, dreptul contravențional, dreptul protecției sociale etc.) este o consecință a etapei de tranziție și a evoluției relațiilor sociale în țară de la proclamarea independenței pînă azi.

În opinia prof. Ion Craiovan, „caracteristica sistemului de drept indică faptul că ansamblul normelor juridice cuprinde relații fundamentale, structurale, de principiu pentru normativitatea juridică, are o coerență internă care îi asigură funcționalitatea, aplicabilitatea, exprimă interdependențe între normele juridice, formează un tot care nu se reduce la părțile sale componente”, iar „majoritatea autorilor, plecând de la obiectul reglementării juridice și metoda de reglementare în calitate de criterii principale, operează cu distincția ramuri de drept și instituții juridice” [1, p. 251, 254].

Ambiguitatea opiniilor cu privire la oportunitatea constituirii dreptului științei și inovării se bazează, în primul rînd, pe interpretările diferite ale criteriilor de divizare a sistemului dreptului în ramuri de drept. Este cert că independența unei ramuri a dreptului se determină prin prezența totalității elementelor distinctive individuale, care țin doar de ramura dată: obiectul, metoda, principiile, funcțiile, izvoarele de drept etc.

În opinia prof. Ioan Ceterchi și prof. Ion Craiovan, „(...) în viziune tradițională, ramura de drept este definită ca un ansamblu distinct de norme juridice, legate organic între ele, care reglementează relații sociale ce au același specific, folosesc aceeași metodă

sau același complex de metode” [2, p. 107]

De obicei, ramura de drept este definită similar de doctrinari:

1) „un ansamblu de norme juridice care reglementează o categorie mai mare de relații sociale, legate între ele prin trăsături comune, folosind, de regulă, aceeași metodă de reglementare” [3, p. 236];

2) „unitatea principală și cea mai mare a sistemului de drept, care se deosebește prin regimul juridic specific de reglementare și care acoperă domeniul întregi de relații sociale omogene” [4, p. 44];

3) „un ansamblu distinct de norme juridice, legate organic între ele, care reglementează relații sociale ce au același specific (relații sociale omogene), folosesc aceeași metodă sau același complex de metode” [5, p. 321-322].

Din aceste definiții conchidem că ramura de drept nu este un ansamblu de norme înglobate în mod artificial, ci o unitate reală din cadrul sistemului de drept cu un regim juridic deosebit.

Potrivit prof. S.S. Alekseev, acest regim juridic special este „un sistem de reglementare unificat, care se caracterizează printr-o ordine specială de apariție și formare a conținutului drepturilor și responsabilităților, de realizare a acestora, printr-un specific sancțiunilor și metodelor de aplicare a lor, precum și prin principii unice, dispoziții generale, aplicabile acestui ansamblu de norme” [6, p.105].

Prof. Ioan Ceterchi și prof. Ion Craiovan consideră că „(...) împărțirea pe ramuri de drept trebuie să pornească de la obiectul reglementării juridice ca un criteriu fundamental. Caracterul distinct și unitar, trăsăturile specifice ale relațiilor sociale dintr-un anumit domeniu sau sector

de activitate fac necesar și posibil ca ele să fie reglementate de o categorie aparte de norme” [2, p. 106; 1, 254].

Cu alte cuvinte, orice ramură de drept se caracterizează prin unitatea obiectului de reglementare și a metodei principale de reglementare.

Astfel, prof. Costică Voicu constată că „ramurile de drept se structurează după următoarele criterii: obiectul reglementării juridice, respectiv relațiile sociale ce cad sub incidența normelor juridice; metoda reglementării, respectiv modalitatea practică de înființare a conduitei subiectelor de drept; principiile comune ramurii respective de drept” [3, p. 258].

Prof. D. Baltag afirmă că „o problemă fundamentală pentru studiul sistemului dreptului este aceea a stabilirii criteriilor care stau la baza diviziunii dreptului în ramuri și instituții. Acestea sînt, în principal, următoarele: obiectul reglementării juridice și metoda de reglementare”, iar prof. Gh. Avornic se pronunță similar: „la baza divizării sistemului dreptului în ramuri de drept și instituții juridice stau două criterii: obiectul și metoda de reglementare juridică, primul fiind considerat de bază, cel de-al doilea – secundar” [7, p. 155; 9, p.323].

După cum scrie prof. Ion Craiovan, „complexitatea ramurilor de drept se manifestă și prin faptul că în cadrul unora dintre ele mai multe instituții juridice se pot grupa ca o subramură, care poate face obiectul unei reglementări juridice distincte în formă de cod/regulament etc.”, iar prof. Gh. Avornic reiterează că „unele ramuri de drept se divizează în subramuri, care constau dintr-o grupare de instituții juridice ce formează obiectul unor reglementări juridice distincte sub formă de coduri, regulamente etc., de

exemplu: dreptul locativ sau dreptul maritim sînt subramuri ale dreptului civil” [1, p. 255; 8, p. 321].

Potrivit prof. Costică Voicu, subramura de drept este „o grupare de instituții juridice ce reglementează o categorie mai mare de relații sociale, grupate de regulă în coduri distincte. Sînt considerate subramuri de drept: dreptul maritim, dreptul vamal, dreptul contabil, dreptul fiscal, dreptul penal militar, dreptul polițienesc, dreptul parlamentar etc.”, iar ramura de drept – „un ansamblu de norme juridice care reglementează o categorie mai mare de relații sociale, legate între ele prin trăsături comune, folosind, de regulă, aceeași metodă de reglementare” [3, p. 236].

Putem să conchidem că majoritatea instituțiilor juridice din sfera științei și inovării se grupează într-o subramură a dreptului administrativ – dreptul științei și inovării, devenind obiectul reglementării juridice distincte al Codului cu privire la știință și inovare și al altor acte normative.

În același timp, alți autori subliniază faptul că „unitatea de obiect și metodă nu este caracteristică tuturor ramurilor de drept” [9, p. 454], iar „aceeași metodă poate fi folosită de mai multe ramuri, sau aceeași ramură poate folosi mai multe metode” [7, p. 156]. Acest lucru este valabil, mai ales, pentru ramurile noi de drept, care abia se constituie, cum ar fi: dreptul informațional, dreptul comercial, dreptul maritim, dreptul cosmic, dreptul agrar, dreptul ecologic etc. Toate acestea sînt așa-numite *ramuri complexe de drept*, care acoperă mai multe domenii de activitate ale societății și nu au, de regulă, doar o singură metodă de reglementare juridică. La acest grup poate fi pe deplin atribuit și dreptul științei și inovării.

La etapa inițială, ramurile complexe se separă, reieșind din obiectul reglementării juridice, iar metoda de reglementare a relațiilor juridice poate fi mixtă. După etapa de dezvoltare și testare științifică, aceste ramuri de drept pot să-și identifice metoda specifică de reglementare juridică.

„Prin metoda de reglementare se are în vedere modul în care statul acționează asupra unor relații sociale” [2, p. 106], menționează prof. Ioan Ceterchi și prof. Ion Craiovan, iar prof. D. Baltag consideră că „alături de criteriul obiectului, nu ne putem lipsi de metoda pe care puterea de stat o alege pentru reglementarea diferitelor categorii de relații sociale și care face ca anumite norme, deși cu un obiect comun, să se separe într-o ramură aparte. Astfel unii autori au destins metoda egalității juridice a subiectelor și metoda reglementării autonome, metoda autoritară, metoda reglementării ș. a., alții – metodele imperativă și dispozitivă, metoda subordonării, metoda autonomiei și egalității părților, metoda de recomandare etc.” [7, p. 155; 1, p. 254; 2, p. 322-323].

Prof. Ioan Ceterchi și prof. Ion Craiovan consideră că „(...) legăturile strînse dintre ramurile de drept public și ramurile de drept privat au contribuit la apariția a noi concepții care atenuează diviziunea clasică public – privat. Astfel, de exemplu, P. Roubier argumentează existența unui drept mixt care, la rîndul său, se împarte în *drept mixt concret*, și *drept mixt abstract*. În opinia autorului menționat, dreptul mixt concret poate fi numit dreptul profesiunilor și cuprinde ansamblul de reguli și instituții publice sau private, grupate în funcție de o profesie (dreptul comercial, legislația rurală)” [2, p. 108; 1, p. 256].

Deoarece știința devine o profesiune începînd cu secolul al XIX-lea [10, p. 9; 11, p. 48, 95, 172, 140, 184], inclusiv și pe teritoriul din hotarele Republicii Moldova, dreptul științei și inovării ca drept mixt concret cuprinde ansamblul de reguli și instituții publice sau private din sfera științei și inovării. În aceeași timp, el este o subramură a dreptului administrativ, deoarece una dintre părțile raporturilor juridice ale dreptului științei și inovării întotdeauna este cel puțin un organ al administrației publice, iar în ansamblul normelor juridice ale dreptului științei și inovării prevalează cele de drept public.

Luînd în calcul aceste considerente, coroborate cu particularitățile raporturilor juridice care se nasc între subiecții activității în sfera științei și inovării, constatăm că aceste raporturi au o natură juridică administrativă, deși se pot evidenția unele particularități care indică apariția unei subramuri a dreptului administrativ – dreptul științei și inovării.

Apariția ramurilor de drept complexe se datorează evoluției ramurilor de drept tradiționale, de bază care, în mod inevitabil, a condus la o complexitate generală a reglementării juridice. La rîndul său, acest fapt a avut ca rezultat reglementarea statutului juridic al acelorași bunuri printr-un număr mare de acte normative din diferite ramuri ale dreptului. În plus, în cadrul ramurilor de bază treptat au apărut obiecte de reglementare juridică relativ noi. În aceste circumstanțe, chiar și unii dintre susținătorii fideli ai interpretării tradiționale a conceptului ramurii de drept au recunoscut dreptul la existență a ramurilor și subramurilor de drept complexe.

Această situație a condus la apariția coliziilor și lacunelor în reglementarea juridică a relațiilor, inclusiv a celor care implică subiecții din sfera științei și inovării. Astfel, principala cauză de separare a subramurii de drept al științei și inovării a fost specificul normelor de reglementare a relațiilor sociale în sfera științei și inovării, care, în mod tradițional, se regăseau în alte ramuri de drept (dreptul administrativ, dreptul civil, dreptul muncii etc.).

În opinia noastră, apariția unei noi subramuri de drept – dreptul științei și inovării – Republica Moldova a fost favorizată de creșterea rolului social al sferei științei și inovării în edificarea societății bazate pe cunoaștere, pentru dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere, apariția unor raporturi juridice și norme juridice noi ca urmare a adoptării Codului cu privire la știință și inovare, semnării Memorandumului de înțelegere între Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asocierea Republicii Moldova la PC 7 al Comunității Europene pentru cercetare, dezvoltare tehnologică și activități demonstrative (2007-2013) nr. 279 din 27.12.2011 pentru asocierea la SEC prin programele comunitare de cercetare.

Ca orice ramură de drept, dreptul științei și inovării se deosebește prin obiectul și metodele de reglementare juridică. Obiectul de reglementare al dreptului științei și inovării nu este știința și inovarea, ci totalitatea de relații sociale existente, în care cel puțin una dintre părți practică activitatea în sfera științei și inovării sau administrează acest domeniu.

În acest context, obiectul de reglementare al dreptului științei și inovării include următoarele elemente:

1) *subiecții*: persoane fizice – personalul științific, de conducere și auxiliar, persoane juridice: organizațiile din sfera științei și inovării, inclusiv cele auxiliare, autoritățile administrative din domeniu, autoritățile publice centrale și locale etc.;

2) *comportamentul lor*, diferite acțiuni sau inacțiuni (elaborarea și promovarea politicilor, elaborarea și adoptarea actelor normative, în special consensuale, distribuirea mijloacelor financiare, acreditarea organizațiilor din sfera științei și inovării, atestarea cercetătorilor științifici, organizarea concursurilor de angajare a cercetătorilor științifici, organizarea și desfășurarea concursurilor de proiecte din sfera științei și inovării, înregistrarea proiectelor din sfera științei și inovării și monitorizarea lor, înregistrarea rezultatelor științifice, inclusiv a obiectelor proprietății intelectuale, organizarea concursurilor proiectelor de transfer tehnologic, organizarea concursurilor etc.);

3) *obiectele lumii înconjurătoare* (diferite bunuri sau fenomene) în legătură cu care subiecții menționați intră în diferite raporturi unii cu alții (patrimoniul de stat transmis în gestiune operativă organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării, bunuri proprietate privată ale organizațiilor de drept privat din sfera științei și inovării etc.);

4) *faptele sociale* (evenimente, împrejurări), care apar în calitate de cauze nemijlocite pentru apariția sau stingerea raporturilor corespunzătoare (constituirea, reorganizarea sau dizolvarea organizațiilor din sfera științei și inovării).

Prin urmare, dreptul științei și inovării constituie ansamblul normelor juridice, care reglementează, în regim de drept public, modelul consensual de administrare și auto-administrare a sferei științei și inovării.

Potrivit prof. Ion Craiovan, „prin intermediul reglementării juridice, relațiile sociale capătă o fizionomie specifică și devin raporturi juridice. Într-o formulare lapidară, se poate spune că raportul juridic este o relație socială reglementată de norma juridică. Pe de altă parte, (...) normele juridice se realizează în viață prin raporturi juridice, ceea ce nu înseamnă că, în mod necesar, acțiunea unei norme juridice creează un raport juridic, ca de pildă în cazul normelor juridice prohibitive, care dispun o interdicție. Premisele fundamentale ale apariției raportului juridic sînt: existența normei juridice, subiectele de drept și faptele juridice” [1, p. 244].

Normele juridice din sfera științei și inovării, ca și în cazul celorlalte ramuri de drept, reprezintă reguli de conduită instituite de puterea publică, a căror aplicare este asigurată prin conștiința juridică, iar la nevoie – prin forța coercitivă a statului. În ansamblul normelor juridice care alcătuiesc dreptul pozitiv, normele dreptului științei și inovării se disting prin obiectul propriu de reglementare, reprezentat de faptele, actele și operațiunile care privesc realizarea activităților în sfera științei și inovării.

Convențiile și contractele colective de muncă încheiate între administrațiile organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării, instituțiilor și întreprinderilor auxiliare din sfera științei și inovării și angajați determină unele măsuri suplimentare în remunerarea, asigurarea socială, îmbunătățirea condițiilor de muncă, trai și odihnă a angajaților etc. Aceste convenții și contracte conțin norme juridice obligatorii, aplicabile în cadrul sferei științei și inovării sau organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării, instituțiilor și întreprinderilor auxiliare din sfera științei și inovării, deci sînt, de asemenea, contracte administrative normative.

Prof. Carmen Popa menționa, pe bună dreptate, că „pentru ca un raport juridic să se nască și să se desfășoare este necesar să existe anumite premise, anumite condiții obligatorii. Acestea sînt: norma juridică, subiectele de drept și faptele juridice. Existența concomitentă a acestor trei condiții dă naștere raporturilor juridice, adică anumitor drepturi și obligații corelative ale subiecților raporturilor create” [12, p. 228].

Prin *obiect* al raportului juridic prof. Ion Corbeanu și prof. Maria Corbeanu înțeleg „conduita pe care părțile și-o asumă, și-o stabilesc în cadrul unui raport juridic. Orice raport juridic presupune un obiect, care este partea întregitoare a însuși raportului juridic, fiindcă, în orice raport juridic, părțile își asumă o obligație, spre

exemplu, să dea ceva, adică să transmită ceva, un bun, o proprietate, să facă ceva anume, adică să construiască, să efectueze, să redacteze ceva, să repare un bun, să presteze un serviciu, ori să nu facă ceva ce ar stînji pe celălalt subiect al raportului juridic, ceea ce presupune să-i respecte acestuia proprietatea, anumite drepturi personale nepatrimoniale recunoscute de lege, să nu-i tulbure posesia, să-i respecte onoarea” [13, p. 228].

Potrivit prof. Ioan Ceterchi și prof. Ion Craiovan, „conduita umană ce se realizează de către subiecții raportului juridic ca urmare a exercitării drepturilor și îndeplinirii obligațiilor constituie obiectul raportului juridic” [2, p. 102].

În raporturile juridice ale dreptului administrativ întotdeauna o parte este un organ al administrației de stat, iar dintr-o perspectivă dominant obiectivă se constată că raportul juridic este compus din două elemente: o materie dată, altfel spus, relația însăși și o idee, o regulă de drept care reglementează această relație. Primul poate fi considerat ca un element material al raportului juridic, ca un fapt, iar al doilea – ca element ce conferă plasticitate faptului și impune o anumită formă în drept, de natură constitutivă. Interpretat în această manieră, conceptul de raport juridic evocă ideea de regulă obiectivă, acesta neputînd exista ca atare decît în măsura în care relația socială este reglementată de către drept [1, p. 245].

Raporturile juridice ale dreptului științei și inovării sînt relații sociale reglementate de către normele dreptului științei și inovării, în majoritatea sa încadrate în Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova și în alte acte normative. În temeiul normelor juridice adoptate de puterea legislativă, de cea executivă sau de Academia de Științe a Moldovei, relațiile sociale vizate de aceste norme se transformă în raporturi juridice ale subiecților din sfera științei și inovării, a căror executare este asigurată prin aplicarea legii de către autoritatea administrativă competentă – Academia de Științe a Moldovei.

În opinia prof. Carmen Popa, „conținutul raporturilor juridice este al doilea element constitutiv al acestora și este format din totalitatea drepturilor și obligațiilor participanților la un raport juridic concret, în strînsa lor interdependență și conexiune și care sînt prevăzute în norma juridică”, iar „raporturile juridice avînd aceste premise apar fie ca urmare a îndeplinirii prescripției normei, a dispoziției acesteia, fie ca urmare a aplicării sancțiunii ei pentru încălcarea prohibiției stipulate” [12, p. 228].

Potrivit prof. Lidia Barac, „conținutul raporturilor juridice este de natură a impune specificul raportului juridic de drept administrativ, cadru în care (...) ansam-

blul drepturilor și obligațiilor autorităților administrației publice, ca părți ale raporturilor juridice administrative, determină însăși competența materială a acestor organe” [14, p. 108].

Conținutul raporturilor juridice din dreptul științei și inovării este format din ansamblul drepturilor și obligațiilor subiecților din sfera științei și inovării, stabilite în Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova și în alte acte normative, ceea ce presupune ca exercitarea, respectiv îndeplinirea acestora să fie obligatorie.

Este cunoscut că prin „izvor de drept”, în sens formal-juridic, se subînțelege forma specifică de exprimare a normelor juridice, care se prezintă într-o diversitate de modalități și care poate avea „haina” sau forma exterioară de act normativ, cutumă, contract normativ. Astfel, sînt izvoare ale dreptului științei și inovării toate actele normative care reglementează raporturi juridice din sfera științei și inovării și care, în funcție de gradul lor de generalitate și de specificitatea lor, se împart în două mari categorii:

1. *Izvoare generale*, reprezentate de actele normative al căror obiect de reglementare depășește problematica strictă a dreptului științei și inovării, între domeniile reglementate găsindu-se și raporturi din sfera științei și inovării.

În ierarhia izvoarelor dreptului științei și inovării primul loc îl ocupă Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994 – izvor al dreptului științei și inovării, întrucît cuprinde reglementările cu caracter principial expres, consacrate activității din sfera științei și inovării: „Libertatea creației artistice și științifice este garantată”, „Statul contribuie la păstrarea, la dezvoltarea și la propagarea realizărilor culturii și științei naționale și mondiale”, „Statul trebuie să asigure: (...) d) stimularea cercetărilor științifice” [15, art. 33 alin. (1), (3), art. 126 alin. (2) lit. d)].

Intră, de asemenea, în categoria izvoarelor generale toate celelalte acte normative (legi, ordonanțe și hotărîri ale guvernului, decrete prezidențiale etc.) prin care sînt reglementate arii sociale mai vaste, dar care conțin și dispoziții referitoare la sfera științei și inovării [16; 17, art. 55 lit. g), art. 296-301; 18, art. 3, 15; 19, art. 4 lit. a)].

2. *Izvoare speciale* ale dreptului științei și inovării, reprezentate de acte normative prin care se aduc reglementări exclusiv sferei științei și inovării.

În această categorie, evident, este preeminent Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004, care reglementează raporturile juridice ce țin de elaborarea și promovarea politicii de stat în sfera științei și inovării, de activitatea de cercetare științifică, inovare și transfer tehnologic, de informațiile științifico-tehnologice, de acreditarea organizațiilor în sfera științei și inovării, de

atestarea cadrelor științifice și științifico-didactice de înaltă calificare, de protecția proprietății intelectuale, de statutul juridic al subiectelor din sfera științei și inovării.

Întru completarea și executarea Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004, au fost adoptate 28 de legi, o hotărâre a Parlamentului, 14 decrete ale Președintelui Republicii Moldova, 123 de hotărâri ale Guvernului, inclusiv prin care sunt reglementate diferite activități din sfera științei și inovării [20; 21; 22-35]. Concomitent cu aceasta, în concordanță cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova și cu dispozițiile actelor normative ale organelor legislativ și executive, CSSDT al Academiei de Științe a adoptat 1940 de hotărâri, iar Adunarea Generală Academiei de Științe – 61 dehotărâri.

Izvoarele speciale ale dreptului științei și inovării pot fi grupate, în funcție de formele lor exterioară, în: acte normative imperative enumerate mai sus; contracte normative (acte normative consensuale): tratate internaționale [36; 37]; contracte normative administrative [38; 39].

Considerăm că pentru dreptul științei și inovării este specifică metoda consensuală, dictată de metoda autonomiei și egalității părților în cadrul actelor normative consensuale (contractelor administrative normative) – izvoare principale ale dreptului științei și inovării.

Referințe bibliografice

- Craiovan I. *Tratat elementar de teorie generală a dreptului*, București: All Beck, 2001, 384 p.
- Ceterchi I., Craiovan I. *Introducere în teoria generală a dreptului*, București: All, 1998, 186 p.
- Voicu C. *Teoria generală a dreptului*. Ed. revăzută și actualizată, București: Universul Juridic, 2008, 418 p.
- Тихомиров Ю.А. *Договоры в экономике*, Москва: Экономика, 1993, 144 c.
- Popa N. *Teoria generală a dreptului*, București: Actami, 1999, 336 p.
- Алексеев С.С. *Право. Азбука. Теория. Философия. Опыт комплексного исследования*, Москва: Статут, 1999, 709 c.
- Baltag D. *Teoria generală a dreptului și statutului*, Cimișlia: TipCim, 1996, 329 p.
- Avornic Gh. *Teoria generală a dreptului*, ed. II, Chișinău: Cartier juridic, 2007, 653 p.
- Венгеров А.Б. *Теория государства и права*. Москва: Новый юрист, 1998, 624 c.
- Istoria generală a științei publicată sub conducerea lui Rene Taton. Știința antică și medievală. De la origini la 1450*, vol. I, București: Editura științifică, 1970, 886 p.
- Копелевич Ю. Х. *Возникновение научных академий середина XVII – середина XVIII в.* Отв. ред. проф. А. П. Юшкевич, Ленинград: Наука, 1974, 265 c.
- Popa C. *Teoria generală a dreptului*, București: Lumina Lex, 2001, 319 p.
- Corbeanu I., Corbeanu, M. *Teoria generală a dreptului*, București: Lumina Lex, 2002, 260 p.
- Barac L. *Elemente de teoria dreptului*. București: All Beck, 2001, 288 p.
- Constituția Republicii Moldova*, adoptată la 29.07.94. În: Monitorul Oficial 1, 12.08.1994.
- Codul fiscal al Republicii Moldova* nr. 1163 din 24.04.97. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 08.02.2007. Ediție specială.
- Codul muncii al Republicii Moldova* nr. 154 din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial 159-162/648, 29.07.2003.
- Legea Republicii Moldova* nr. 64 din 31.05.90 cu privire la Guvern. În: *Veștile* 8/191, 30.08.1990.
- Legea privind achizițiile publice* nr. 96 din 13.04.2007. În: Monitorul Oficial 107-111/470, 27.07.2007.
- Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile de optimizare a infrastructurii sferei științei și inovării nr. 1326 din 14.12.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.168-171/1406 din 16.12.2005.
- Legea cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare* nr. 138-XVI din 21.06.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. nr.107-111/476 din 27.07.2007.
- Legea cu privire la scutirea de taxa vamală a unor mărfuri importate de către organizațiile din sfera științei și inovării* nr. 115 din 18.05.2006. În: Monitorul Oficial 181-183/828, 24.11.2006.
- Hotărârea cu privire la aprobarea Normativelor de plată pentru prestarea serviciilor de cercetări științifice de către angajații organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării participanți la proiectele de cercetare-dezvoltare europene și internaționale nr. 534 din 20.07.2012. În: Monitorul Oficial nr.155-159/585 din 27.07.2012.
- Hotărârea Guvernului nr. 790 din 22.10.2012 cu privire la instituirea Oficiului Republicii Moldova pentru Știință și Tehnologie pe lângă Uniunea Europeană. În: Monitorul Oficial 222-227/852, 26.10.2012.
- Hotărârea cu privire la crearea Comitetului Național de Asociere la Programul Cadru 7 pentru cercetare și dezvoltare tehnologică al Comunității Europene nr. 515 din 17.08.2009. În: Monitorul Oficial nr.131-134/580 din 28.08.2009.
- Hotărârea cu privire la optimizarea infrastructurii sferei științei și inovării din sectorul agroalimentar nr. 761 din 24.06.2008. În: Monitorul Oficial 112-114/758, 27.06.2008.
- Hotărârea privind salarizarea personalului Instituției publice "Enciclopedia Moldovei" nr. 759 din 24.06.2008. În: Monitorul Oficial 112-114/757, 27.06.2008.
- Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și desfășurarea doctoratului și postdoctoratului nr. 173 din 18.02.2008. În: Monitorul Oficial 42-44/252, 29.02.2008.
- Hotărârea cu privire la modul de aplicare a facilităților fiscale acordate rezidenților parcurilor științifico-tehnologice și rezidenților incubatoarelor de inovare nr. 12 din 17.01.2008. În: Monitorul Oficial 16-17/79, 25.01.2008.
- Hotărârea cu privire la salarizarea angajaților organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării finanțate de la bugetul de stat nr. 47 din 12.01.2007. În: Monitorul Oficial 10-13/62, 26.01.2007.
- Hotărârea cu privire la cuantumul plăților, normativelor pentru serviciile de evaluare și acreditare și modul de constituire și gestionare a mijloacelor speciale ale Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare nr. 481 din 30.05.2005. În: Monitorul Oficial 77-79/537, 03.06.2005;
- Hotărârea cu privire la aprobarea Statutului și structurii Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală nr. 1378 din 13.12.2004. În: Monitorul Oficial 233-236/1569, 17.12.2004;
- Hotărârea cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților științifice nr. 1025 din 14.09.2004. În: Monitorul Oficial 178-180/1222, 01.10.2004.
- Hotărârea cu privire la plata indemnizațiilor lunare viagere membrilor titulari și membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei nr. 1073 din 29.09.2004. În: Monitorul Oficial 181/1258, 01.10.2004.
- Hotărârea cu privire la aprobarea Direcțiilor strategice ale activității din sfera științei și inovării pentru anii 2006-2010 nr. 160 din 21.07.2005. În: Monitorul Oficial 104-106/503, 05.08.2005.
- Acordul privind cooperarea științifică dintre Guvernul Republicii Moldova și INTAS - Asociația Internațională pentru Promovarea Cooperării cu Savanții din Statele Independente ale Fostei Uniuni Sovietice, semnat la Bruxelles la 16 mai 1995, inclusiv a acordurile de prelungire a acestuia nr. 295 din 17.11.2005. În: Monitorul Oficial 168-171/823, 16.12.2005.
- Legea nr. 279 din 27.12.2011 pentru ratificarea Memorandumului de înțelegere între Republica Moldova și Uniunea Europeană privind asocierea Republicii Moldova la Cel de-al Șaptelea Program-cadru al Comunității Europene pentru cercetare, dezvoltare tehnologică și activități demonstrative (2007-2013)*. În: Monitorul Oficial 21-24/60, 27.01.2012.
- Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Acordului de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2005-2008 nr. 80 din 28.01.2005. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.20-23/133 din 04.02.2005.
- Acordul de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2009-2012, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 27 din 22 ianuarie 2008. În: Monitorul Oficial 19-21/79, 03.02.2009.